

– Nemzetközi a dolog, de mindenütt van nemzeti bizottság. Azt nem tudom őszintén szólva, hogy kulturális szakemberek vannak-e benne, de neves reklám-szakemberek és az üzleti életben dolgozó vezetők közül kerülnek ki a tagok.

– *Külföldi hasonló kulturális intézményekkel tartják a kapcsolatot?*

– Hogyne. Most ezekre az előadásokra is meghívtuk a Bécsi Operaház igazgatóját, Hollaender urat, aki el is jött. Több énekes van a Bécsi Operából a produkcióban, Fischer Ádám is gyakran dirigál ott. Nagyon jó a kapcsolatunk Mortier úrral a Párizsi Operaház vezetőjével. De a hozzánk hasonló kulturális intézményekkel is, ahol több funkció jelenik meg együtt mint például a Londoni Barbican Center, a Párizsi Cité de la Musique vagy a Brüsszeli Beaux – Arts – velük is jó kapcsolatot ápolunk.

– *A tengeren túlról van valami együttműködés?*

– Az egy kicsit más világ, de tagjai vagyunk az ISPA nevű szervezetnek. Ez egy New York-i székhelyű nemzetközi szervezet az előadóművészek számára. Ennek intézmények a tagjai, köztük a Carnegie Hall vagy a Lincoln Center is. Ilyen értelemben egy csapatban vagyunk ezekkel a hatalmas intézményekkel.

– *Visszatérve a mostani két Wagner előadásra, melyik áll Önhöz közelebb?*

– Különbség van köztük. A Rajna kincese két és fél óra egyben, szünet nélkül és ott az egyes jelenetek váltása kicsit gyorsabb. Az ember beül és az elejétől a végéig teljesen leköti a figyelmét. A Walkür jobban igénybe veszi a nézőt. Délután négykor kezdjük és este fél tízkor van vége két egyórás szünettel, de úgy gondolom, hogy az énekesek olyan világszínvonalú teljesítményt nyújtanak és egy olyan szép álomszerű világot sikerült mögé teremteni a táncsal és a vetítéssel, hogy teljesen magával ragadja a nézőt. Úgy telik

le ez a csaknem négyórányi tiszta zene idő, hogy a nézők észre sem veszik. Én általában nem ülök be, mert egy vezető nem tud ülni, mindig történik valami ...

– *Vagy itt nézheti a szobájából a monitoron az előadást.*

– Az nem ugyanaz. Én föl szoktam menni az állóhelyre a diákok közé, s meg kell mondanom, órákat állok ott, nem tudok elmenni, mert annyira leköt az előadás. Más kérdés, hogy a szemem mindig nézi, hogy minden rendben van-e. A próbák során volt olyan, amit főntről jobban meg lehetett hallani. Az egyik lámpa például hangosabban zúgott, mint kellene. Meg kellett keresni, hogy melyik az a lámpaparkban. Vagy előfordult, hogy a kollegák a nézőtérrel elfelejtették felkapcsolni a lábfényt, azt is fentről jobban észrevenni, hogy a nézők sötétben botorkálnak, ami balesetveszélyes. De miután figyelmeztettem a kollegáimat, hamar meg lehetett oldani a helyzetet. *Szöke Cecília*

„A Kossuth-díjhoz a következő években is méltónak kell lennem”

Ligeti András rengeteg tervet szeretne még megvalósítani

Váratlanul érte, hogy megkapta a Kossuth-díjat, s úgy véli, a kitiüntetéssel nemcsak eddigi, változatos pályáját ismerik el, hanem ez egyben megelőlegezett bizalom is. Ligeti András szerint ugyanis egy ilyen elismerésnek a későbbiekben is meg kell felelni. Rengeteg terve, célja van, és ettől kezdve minden koncertjére még nagyobb figyelmet fordít, még magasabb minőségre törekszik. Hazai és külföldi felkérései pedig akadnak jócskán. A karmester a következő időszakban többet lesz majd úton, mert egy évtized elteltével, július végétől megváltik együttesétől, a Telekom Szimfonikusoktól. Sok éven keresztül küzdött az együtteséért, most azonban azt érzi, az egyetlen dolog, amit még a zenekarért megtehet, hogy nem vezényli le a társulat harmadszori átalakítását.

– *Gondolom, ha az ember átveheti a legrangosabb művészi elismerést, önkéntelenül is visszatekint addigi pályájára, és összegzést készít.*

– Engem nagyon váratlanul ért ez a kitiüntetés, ugyanis március 13-án Taibeiben készültem egy koncertre, amikor megcsördült a mobiltelefonom, és egy hölgy aziránt érdeklődött, hány vendéget viszek a Parlamentbe. Amikor csodálkozva megkérdeztem, hogy milyen eseményre, akkor derült ki, hogy megkaptam a Kossuth-díjat. Hihetetlen módon meglepett ez az elismerés, mert mindenre számítottam, de

erre nem. Azon, hogy miért is kaptam meg a kitiüntetést, utána kezdtem el csak gondolkodni. Ez azonban hosszú folyamat, és mind a mai napig tart. A pályám ugyanis mindig elég összetett volt, hiszen ott a hegedűs múltam, a vonósnegyesben töltött idő, a kamarazenélés, a bloomingtoni versenygyőzelmem, majd az Operaház zenekara, a karmesteri és zeneigazgatói feladatok a Rádiózenekarnál, később pedig a Matávnál, a mostani Telekom Zenekarnál. Emellett fontos szerepet kaptak pályámon a külföldi felkérések. A vendégszerepléseim során, Ausztráliától egészen Kuala

Lumpurig, mindig is lényeges feladatomban tartottam a magyar zene terjesztését. Legutóbb például Taibeiben sikerült életem legjobb Bartók Concertóját elővarázsolnom a zenekarból, pedig a muzsikusok még életükben nem játszották a zeneszerző darabjait. Ráadásul a publikum is nagy tetszéssel fogadta az előadást.

– *A távol-keleti közönség sokszor érdeklődőbb hallgatja az ismeretlen műveket, mint az európai.*

– Van bennük egészséges nyitottság, szinte már naivitás. Bízunk abban, hogyha

valaki idejön Európából, akkor biztos, hogy nem akar rosszat, és olyan zenét hoz, amely értékes. Tartottam kicsit attól, hogy hogyan fogadják ezt a művet, de nagy örömmel tapasztaltam, hogy őszintén lelkesedtek érte. Biztos, hogy ez a tevékenységem is benne van a díjban. Szóval, a színes, összetett pályámért kaptam meg a kitüntetést, bár nem szeretem ezt a kifejezést, mert olyan, mintha már a végénél tartanék. Én azonban úgy érzem, hogy valahol még csak a kétharmadánál járok. Ezért gondolom azt is, hogy rendkívül fiatalon, szinte „gyerekfejjel” kaptam meg a díjat. Rengeteg ugyanis a tervem, és remélem, hogy ezek megvalósítására még lehetőségem és időm is lesz.

– *Bruno Walter úgy vélekedett, hogy a karmesterség az élet második felének a mestersége...*

– Ma sajnos már sokan – nem szakmai, hanem üzleti szempontok alapján – úgy gondolják, az igazi karmester 22 éves. Egy ilyen ifjú maestróban ugyanis több fantázia és pénz rejlik... Én nem szégyellem, hogy most éppen Mahler I. szimfóniájára készülök, amelyet tizenöt évvel ezelőtt dirigáltam. Akkor abban a hitben voltam, hogy teljesen tisztában vagyok a darabbal, mert számomra Mahler a szerelem. Most, hogy ismét elővettem a partitúrát, rá kellett döbennem, gyakorlatilag semmit sem értettem belőle. Nem biztos, hogy csak azért, mert közben eltelt másfél évtized... Fontos a valóságos, hétköznapi dolgok megélése. Nem kellene óriási események, nagy tragédiák, csak olyan történetek, amelyek bárkivel megeshetnek. A partitúra változatlan, az ember azonban változik. A Kossuth-díjat emiatt is érzem egyrészt óriási elismerésnek,

másfelől még ennél is nagyobb bizalomnak. S ez a meglévő elkötelezettségem mellett is hihetetlen módon arra kötelez, hogy még több figyelemmel, felelősséggel kövessem az eddigi utamat.

– *Egy ilyen elismerés után mi jelenti a következő kihívást, hogyan tovább?*

– A terveimhez, a szándékaimhoz képest ez a díj tényleg egyharmad rész elismerés, kétharmad rész bizalom. Rengeteg mindent szeretnék megvalósítani. De nem keresek új tartalmakat. Arra akarok még nagyobb hangsúlyt fektetni, ami egyébként is az ember célja, és ez a minőség. A tetteimről is ez alapján döntök, s ez egyben válasz arra is, hogy a zeneigazgatói tevékenységem miatt nem kívántam volna folytatni a Telekom Szimfonikusoknál... Ettől kezdve minden koncertemre az eddiginél is nagyobb figyelmet akarok fordítani. Az ösztöneim azt diktálják, hogy ehhez a Kossuth-díjhoz a következő esztendőben is méltónak kell lennem. Amit eddig tettem, azt ezután kell igazolnom.

– *A pályája nagyon színes, miközben mégis hűséges típus, hiszen nyolc évet töltött az Operaháznál, kilenc esztendőt a Rádiózenekarnál, és a leghosszabb időt, egy évtizedet a Matáv, a mostani Telekom Szimfonikusoknál.*

– Így igaz, és közben hűséges voltam a dortmundi, az angliai és az ausztrál együttesemhez is... Én hiszek abban, hogy ameddig egy zenekar és egy karmester kapcsolata napról-napra rejteget még valami újat, tudnak egymásnak mit mondani, addig muszáj együttmaradniuk. A zenekarépítés ugyanis nagyon lassú folyamat, amelyet a felénél nem szabad befejezni. De egy félemelettel többet sem szabad ráépíteni, mert az egész összerogy...

– *A vendégkarmesterkedést is fontosnak tartotta?*

– Igen, mert ezeket a kirándulásokat is élveztem, és ha az ember ezeket az utakat párhuzamosan tudja működtetni a zenekarépítéssel, akkor a két dolog remekül hat egymásra. Igazából megszoktam, hogy mindig van egy önálló zenekarom, ami óriási felelősség, még akkor is, ha egy saját együttes irányítása nem a szeretetről szól. Saját zenekarnál a felelősség sokszorososa annak, mint ami vendégkarmesterként az ember vállal nyomja, még akkor is, ha a lehető legjobb produkciókat hívja életre. Meghívott dirigensként ugyanis en-

gem nem érint annyira, hogy kinek milyen magánjellegetől problémája van, vagy hogy hogyan sikerült a próbajátéka. Egy állandó zenekarnál mindenki történetét ismerni, és kezelni kell. A Matávnál töltött tíz évem alatt nagyon örömteli és nagyon szomorú történeteket éltem meg. Két alkalommal kényszerültünk létszámleépítésre. Az első azért történt, hogy egyáltalán el tudjunk kezdeni dolgozni. A másodikkal anyagi okai voltak, a harmadikat pedig már nem vagyok hajlandó végigcsinálni... Furcsa dolog, nem olvastam, de hallottam, hogy a Kossuth-díjmról szóló beszámoló alá több újságban odabiggyesztették azt is, hogy zeneigazgatói pályázatot írtak ki a Telekom Szimfonikusoknál, mintha a két hír ütné egymást. Számomra pedig ez nem ezt jelentette, hanem éppen az ellenkezőjét. Az én olvasatomban, lelkemben ez úgy él, hogy azt a tíz éves épületet, amit együtt raktunk össze tégláról-téglára, nem pakolom tele dinamittal, és nem robbantom fel. Ha valakit a hazája megtisztel egy ilyen díjjal, annak ne az legyen a következő lépése, hogy rombol. Én ezt nem tudtam, és nem is akartam vállalni. S azt tényleg nagyon szomorúnak tartom, hogy egy ilyen szintű szakmai elismerés sem készíti arra a fenntartót, hogy megmentse az együttest. Ha ez a díj, ez a kitüntetés lényegtelen, akkor tényleg minden mindegy. Én nagyon nehezen adom fel, sokat birkóztam mindig is az élet dolgaival, enél a pontnál azonban befejeztem...

– *Már évek óta folyik a küzdelem az együttes megmentéséért, hiszen először négy évvel ezelőtt kaptak szárnyra azok a híresztelések, melyek szerint a zenekar meg fog szűnni...*

– Amikor idekerültem a fenntartó jó anyagi helyzete miatt az együttes is jól működött, és fontos volt a minőség. Sok tehetséges, fiatal növendékemet csábítottam ezért ide... Most azonban azt tudtam meg, hogy egyre kevesebb lesz a pénz, évről-évre csökkenni fog a zenekarra szánt támogatás. Nem egy mélypont ez tehát, ahonnan van lehetőség a kitörésre. Én pedig úgy vélem, az, hogy a mobil vagy a vonalas telefon fogy jobban, nem lehet a kritériuma annak, hogy Mahlert vagy Pergolesit játsszunk.

– *Tavaly nyár óta rengeteg mindent megpróbáltak a zenekar ügyvezető igazgatójával együtt, és számos vezetővel tárgyaltak...*

– Így igaz, de a válasz mindig az volt, hogy nem. A fenntartó pillanatnyi üzleti helyzete nem jó, s ez mindenkire vonatkozik. Hiába mentünk tehát bárhová, nem értünk el semmit... Persze biztos, hogyha valaki más optikával, új célokkal közelíti meg ezt a helyzetet, akkor talál valamilyen megoldást, én azonban ezt nem ismerem. Nem is tartozik rám. De azt sem kívánom, hogy a kezemhez vér tapadjon. Ennyiben szerencsés volt az a helyzet, hogy nekem éppen most járt le a szerződés, és így mindenféle konfliktus nélkül távozhatom az együttes éléről.

– *S nem is lesz már munkakapcsolata sem a Telekom Szimfonikusokkal?*

– A következő szezon nyitóhangversenyét, és az ünnepi koncertet, amelyen a zenekar fennállásának a századik jubileumát ünnepeljük, én dirigálom. A jövő szezonra már le van kötve egy hosszabb spanyol és német turné, s mivel a meghívó menedzsmenst ragaszkodik a személyemhez, így ezeken a vendégszerepléseken is én irányítom majd az együttest. S ha olyan koncertekre hívnak meg, amelyeknek feltételei garantálják a tervezett műsor előadását, akkor örömmel jövök. A muzsikusoknak egyébként is nagyon hálás vagyok, és tisztellem őket azért, hogy az utolsó évadban becsülettel helytálltak. Így tudunk olyan próbaidőszakokat tartani, és olyan koncerteket adni, amelyek alatt legalább néhány órára mindenki elfelejtkezett azokról a gondokról, amelyekkel küzdötünk. Szerencsére a hangversenyek színvonalán mindez nem érződött. Remélem, a változtatásokat úgy hajtják majd végre, hogy a zenekar a lehető legkevésbé sérüljön. Ez az együttes 72 főből áll, ami a szimfonikus zenekar létszámán belül már az alsó határ. Bízom abban, hogy a jövőben is úgy fognak dolgozni, hogy még szimfonikus zenekarnak lehet nevezni a társulatot...

– *Mennyiben vett részt a következő szezon előkészítésében?*

– Ez már az új zeneigazgató feladata volt. Sajnos, a pályázati kifrással is nagyon elkéstek, így Keller Andrásnak nem maradt túl sok ideje a program összeállítására. Bár nem a Telekom Szimfonikusok az egyetlen együttes, amely késve készül el a programjával, hiszen sokan nem tudják, milyen anyagi lehetőségeik lesznek a következő esztendőben... Keller András baráti magánbeszélgetés formájában ki-

kérte a tanácsomat, s igyekeztem vele az elmúlt évek tapasztalatait megosztani.

– *A zenekarépítés mindig fontos szerepet kapott az életében. Lesz a következő időszakban is saját társulata?*

– Taipeiben az ottani szimfonikus zenekarhoz éves szerződés köt, és már a második szezonomat töltöm az együttessel. A következő hónapokban pedig majd Tokióba megyek tanítani, ahol egy kiváló ifjúsági zenekarral is dolgozni és koncertezni fogok. Nemrég jöttem meg Palermóból, ahol három nagysikerű hangversenyt adtam, s nagyon jó volt együttjátszani a muzsikusokkal. Emellett tanítok a Zeneakadémián, két esztendeje ismét a karmesterképzőn foglalkozom a fiatalokkal.

– *Korábban azt nyilatkozta, hogy hegedűtanárként siralmas eredményei voltak, mert nagyon maximalista és türelmetlen típus. Ezek szerint változott az évek során?*

– Ezen a területen nem sokat... Ma sem értem azt, hogyha én tudok valamit, akkor az a növendék számára miért jelent problémát. Az eltelt évek alatt talán még rigórozusabb lettem, mert egyre inkább azt látom a világban, hogy mindenhol nagyon szigorú elvárásokat támasztanak a dirigensekkel. Ma már a pályán maradás sem könnyű... Ezért nem viselem el a felkészületlenséget. Őszintén félttem is ezeket a fiatal kollégákat, mert ha ők maguk nem veszik magukat komolyan, akkor ezt hogyan várják el bárki másától? Ráadásul magában a felkészültség kevés, szerencsére is szükség van. Ahogy nekem is rengeteget segítettek a Claudio Abbado mellett töltött évek. Hihetetlen sok kaput megnyitottak előttem.

– *Számos nemzetközi meghívást köszönhetett annak, hogy asszisztense, később pedig munkatársa lett Claudio Abbadonak.*

– Amikor 1993-ban megváltam a Rádiózenekartól, sok felkérést kaptam. Négy esztendőn keresztül karmesterként jártam a világot, és ez nagyon tanulságos időszak volt az életemben. S valahol most szintén megkönnyebbülés, hogy megszabadulok az állandó együttes felelősségétől, ahol mindig mindenkire figyelni kell, aggódni amiatt, hogy van-e elég pénz. A mecénáskeresésre sosem voltam alkalmas. Nem tudok, és nem is akarok pénzért könyörögni. Engem sokan piszkáltak azzal, hogy miért kell mindent kívülről vezényelni. Azért,

mert én így tudok a legjobban zenélni. De ez nagyon munkaigényes hobbi, így nincs időm arra, hogy érdekarbárságokat kössek, hogy fogadásokra járjak, és munkareggeliken vegyek részt. Ráadásul ilyen háttérrel, mint a Telekom, hihetetlen, hogy nem tudnak fenntartani egy zenekart... Tettem azért az eltelt évek során néhány gyenge kísérletet, mert ezt sokan el is várták tőlem. De én ezt nem érzem feladatommá, és nem is értek hozzá. Nem alkalmas rá a habitusom. A pénzszerzés ugyanis valahol szörnyű módon ellentétes a művészi tevékenységgel...

– *Hogyan élte meg az utóbbi hónapokat a díj és az együttéstől való elválás tükrében?*

– A két dolgot igen komolyan ketté kell tudni választani. Ha nem változna a költségvetés, ha megmaradnának a mostani körülmények, akkor valóban gögös lennék, ha Kossuth-díjjal a kezemben távoznék. De az eszközeim elfogytak, úgy érzem, az összes lehetőséget, amivel segíthettem, kimerítettem. Persze, mind ezt hosszú ideig nem lesz könnyű feldolgozni... Az összes szép és kevésbé szép emléket megőrzöm, s életem tovább az életemet.

– *Amikor hét esztendővel ezelőtt a Gramafonnak készítettem Önnel egy interjút, akkor azt mondta, nagyon elégedett az életével, mert az napi 28 óra zenéből áll. Így érzi most is?*

– Most is rengeteget dolgozom, de nem vagyok elégedett. Ezt a tíz év utáni történetet a Telekom Szimfonikusokkal ugyanis mindenképpen kudarcnak érzem. Akárhogy is szépítjük, mindez úgy fog bevonulni a magyar zenetörténetbe, hogy az egész az én nevemhez fűződik, akárcsak az, hogy 1997-ben elkezdődött az együttesnél egy nagyon pozitív folyamat, amire akkor a fenntartó is büszke volt. Most pedig minden, ami épült az utóbbi évtizedben, megváltozik, átalakul. Adná az ég, hogy az új vezetés olyan tervvel hozakodjon elő, ami megoldást jelent a zenekar számára. Nekem azonban elképzelésem sincs, hogy ez mi lehet. Úgy gondolom, hogy az utolsó pillanatig megtettem mindent, amit csak tehettem. Most pedig azt cselekedtem, amit meg kellett tennem. A többi már nem az én gondom. Az pedig, hogy mind ezt milyen fokon viselem a szívemen, már maradjon az én magánügyem...

R. Zs.